

róluk, hanem tőlük, a fényképészek-től is olvashatunk hosszabb-rövidebb idézeteket feljegyzéseikből, esszéikből, a művészetük lényegét meghatározó írásaikból.

Egy művészeti ág bemutatásához kényszerűen alkalmazni kell egyfajta tematikus szűkítést; itt az időhatárok kialakítása, s csak a leginkább kiemelkedő alkotók bemutatása jelentette a válogatás alapjait. Nyilván közrejátszott ebben, hogy az írások a Digitális Fotómagaziban közreadott sorozatokból származnak, ám itt éppen egy nagyon jól sikerült példáját láthatjuk annak, hogy ügyes szerkesztési munkával miként lehet különböző műfajokat átalakítani egymásba. Bizonyára lesznek az olvasók között, akik hiányolják majd egyes témák vagy alkotók bemutatását, ám az előadásmód jól megválasztott nézőpontja megvédi a szerkesztők válogatási eljárását. Sajnálatos viszont, hogy a könyvben – amely nagyon szép kivitelű, a sűrű illusztrációs anyag sokrétű és izgalmas – bántó sajtóhibák maradtak, melyek az esztétikai összehatást is rontják. Koncentráljunk ezért elsősorban a csodálatos képekre, az összefüggések bemutatására és a jól használható adatokra.

THIMÁR ATTILA

(Szerkesztette Kolta Magdolna és Törny Klára, DigitálFotó Kft., Budapest, 2007, 288 oldal, 4500 Ft)

SCOTT MCCLOUD:

A képregény felfedezése

Lassan talán már végleg magunk mögött tudjuk azokat az ínséges időket, amikor a képregény műfaján belül vagy annak határvidékén megjelent kiadványokról írva kötelező volt búsongani a méltatlan hazai viszonyok felett. Hogy nincs igazi közönsége/közössége ennek a sajátos (szub)kulturának, hogy a többség szemében gyermekes szellemi táplálékkiegészítő csupán a képkockákba varázsolt történetek világa. Bár túlzás lenne azt állítani, hogy a fentebb sorolt sirámok okai teljesen megszűntek volna, kétségtelen, hogy az elmúlt pár évben jelentős és előremutató változások történtek. E kedvező folyamatok elősegítésében mindenféleképpen elismerés illeti a Nyitott Könyvműhelyt, hiszen Artcomix sorozatuk számos olyan kiadvánnyal örvendeztette meg a magyar közönséget (Buzzati *Képes poémájának* újrakiadásától kezdve Aleksandar Zograf ironikus-abszurd balkáni életképein át a frissen megjelent *Persepolis* című kötetig, mely egy iráni kislány nézőpontján keresztül adja vissza az iszlám ország hétköznapijait), amelyek létezésükkel igazolják azokat, akik hisznek a képregény műfajában rejlő művészi lehetőségekben.

Az Artcomix sorozatnak köszönhetjük Scott McCloud figye-

lemre méltó munkáját is, mely nem kevesebbre vállalkozik, mint hogy az olvasót közelebb vigye e műfaj sajátosságainak, a képregény „működésének” megértéséhez. A teoretikus, elemző igényű megközelítés egy ilyen, a művészetfilozófiai érdeklődéstől meglehetősen mellőzötteen létező műfaj esetében persze akár a rosszféle vicceskedés kínjait is magával hozhatja (nagy szavak egy kisszerűnek bélyegzett témáról). Erről szerencsére szó sincs.

McCloud könyve úgy alapos, hogy közben szórakoztató is, ráadásul erős koncepció tartja egyben. Meglehetősen tágas ugyan az értelmezői keret, amin belül a képregény esztétikájáról kíván szólni, mégsem könnyű mellébeszélésen érni a szerző-rajzoló. Témáról témára haladva, szigorúan építkezve fejti ki mondanivalóját, ugyanakkor halatlan könnyedséggel adja át mindazt a tapasztalatot és tudást, amit a műfajjal kapcsolatban magáénak mondhat. McCloud ugyanis nem csupán „házi teoretikusa” választott műfajának, hanem maga is alkotó, képregénykészítő mester. Az, hogy *A képregény felfedezése* nem más, mint képregény-elbeszélés, önmagában is érdekes vállalkozás, és szerencsénkre korántsem csak üres formalizmus, hanem komoly retorikai bravúr. Mondhatni, a forma itt szétválaszthatatlanul forr eggyé a tartalommal.

Nyakatekertebben fogalmazva: a képregény varázslatáról szóló meggyőzés közvetlenül, egy képregény „működési elvét” láttatva tárul fel. E varázslat egyik összetevője pedig kétségkívül valamiféle cinkos összekacsintás az olvasóval, ami McCloud kötetét is olyannyira bübajossá és szerethetővé teszi.

Miután igen gyakran szólják le a képregényeket, mint amolyan „se nem irodalom, se nem képzőművészet” hibrideket, érhető, hogy McCloud is kiemelten foglalkozik a műfaj meghatározásával és a képregény történetiségével. A recenziens számára éppen azok a fejezetek tűntek a legizgalmasabbnak, amikor a szerző-rajzoló a képregény kifejezőeszközeinél

időz el vagy a keretezés boszorkányműhőjára nyit ajtót. Idő és tér, szimbólumok, sűrítés; megannyi fogalom újradefiniálására vállalkozik McCloud, vállalva azt is, hogy egyértelműnek tűnő evidenciákat hozzon játékba, mindezt nem titkolva azzal a céllal, hogy megmutassa: a képregény nyelvezete egyedi, sajátos kihívásokkal és lehetőségekkel. Vagyis, összegezhettük imigyen a kötet tanulságát, a képregény nem alantas műfaj. Nem gyenge irodalom és nem vérszegény képzőművészeti surranópálya féltehetségeknek, hanem vérbő és eleven művészeti ág, kifejezőmód, különösen ha

olyanok kötelezik el magukat mellett, mint McCloud, és remélhetőleg azok a potenciális alkotó-olvasók, akik haszonnal forgatják könnyeden fajsúlyos művét. De annak sem haszontalan időtöltés a könyv olvasása, nézegetése, aki szeret eltűnődni korunk vizuális kultúráján vagy kulturátlanságán.

P. SZATHMÁRY ISTVÁN

(Nyitott Könyvműhely, Budapest, 2007,
224 oldal, 2600 Ft)

BOARDS OF CANADA:

Trans Canada Highway

A két skót fivér, Mike Sandison és Marcus Eoin Sandison gyermekkoruk óta zenélnek együtt. Hangzásukat lassabb, hip-hophoz közeleső ütemek és néha megmagyarázhatatlanul kellemesen elhangolt többszólamú szintetizátormelódiák jellemzik. Zenéjüket első hallásra egyszerűen szépséggel, később háttorzongató atmoszférát létrehozó elragadóssággal lehetne leírni. Azt a véleményt pedig sokan osztják szerinte a világon, hogy az elektronikus zene történetére vitathatatlan hatást gyakorolt 1998-as *Music Has The Right To Children* című lemezük. A 2002-ben megjelent, enigmatikus üzeneteket magában hordozó, sok kérdést felvető *Geogaddi* albumot

hosszan tartó csönd követte, 2005 őszén azonban a hallgatás megszakadt, hiszen megjelent a gitárokkal is tarkított *The Campfire Headphase*. 2006 júniusában az albumot követő, majdnem félórás *Trans Canada Highway* című kislemez is eljutott a hallgatókhoz.

A cím messzemenően funkcionálisnak hat számomra. A Trans Canada Highway egy óriási úthálózat, amely egész Kanadát átszövi, annak minden régióját összekapcsolva egymással. A CD-n és hófehér vinylen kapható anyag tehát nem valamilyen következő nagylemez előképe, inkább egy összesűritett, jól működő szintézis: eme úthálózaton a duó minden hangzásbeli vidékére elbarangolhat a hallgató.

De valahonnan el kell indulni: mi más lehetne jobb, mint a *Campfire Headphase* album egyik kiváló darabja, a *Dayvan Cowboy*? Az album egykori ötpercnyi pátosza itt bemelegítéssé válik a gyakorlott hallgató számára. Magától értetődő, hogy a motorra gyűjtást adó, már ismerősen csengő légies gitárszekvenciák és háttorzongató ritmusok közepette az ismeretlen és biztosan ki nem számítható jövő felé tekint a hallgató. Ez a manapság elhanyagolt szerkesztési koncepció bravúrosan invitál az útra, ami csak ezután veszi kezdetét.

Left Side Drive. Nyilvánvaló, hogy a cím már nem Kanadára utal, hiszen ott nem a bal oldal a menet-